BIJLAGE bij PCL advies Kansen creëren en communiceren, 8 maart 2016

Achtergrondinformatie bij kans 4: Besef dat vluchtelingen- en immigratiestromen van alle tijden zijn en dat ook in het verleden creatieve oplossingen gevonden zijn.

Het CBS maakte half december 2015 bekend dat de bevolking van Nederland in 2016 met ruim 110.000 mensen zal groeien, de grootste groei van deze eeuw tot nu toe. Ongeveer 240.000 immigranten zullen zich in 2016 bij de Nederlandse gemeenten inschrijven, waarvan ongeveer 70.000 vluchtelingen en 170.000 andere immigranten. Aangezien er ook ongeveer 151.000 mensen emigreren, komen er netto zo'n 88.000 migranten bij. De natuurlijke aanwas van de bevolking ligt rond de 25.000. In totaal verwacht het CBS in 2016 daarom een bevolkingstoename van ruim 110.000 inwoners (Bron: Volkskrant, 18 december 2015).

Deze bevolkingstoename leidt tot een toename van de opvang- en huisvestingsbehoefte die om creatieve oplossingen vraagt. Het is echter belangrijk om deze situatie in historisch perspectief te zien. Ook in vroegere tijden was er sprake van grote mensenstromen:
In de zestiende en zeventiende eeuw en later in de periode voor de Tweede Wereldoorlog kwamen grote groepen Joden als vluchteling naar Nederland. Eind zeventiende, begin achttiende eeuw vluchtten ruim 70.000 Hugenoten naar Nederland.
In de eerste maanden na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kwam circa een miljoen Belgische vluchtelingen naar Nederland, op een inwonertal van ruim 6 miljoen!
In de naoorlogse periode kwamen grote groepen Indische Nederlanders naar Nederland. In de jaren zestig kwamen veel gastarbeiders uit de landen rond de Middellandse Zee op uitnodiging naar Nederland. Als gevolg van de onafhankelijkheid van Suriname kwamen in 1975 40.000 Surinamers naar Nederland (Bron: CBS).
In de jaren negentig kwamen er grote aantallen asielzoekers naar Nederland uit voormalig Joegoslavië, Afghanistan, Iran, Irak en Somalië (Bron: WRR-Policy Brief 4).
Maar ook binnen Nederland hebben demografische ontwikkelingen en rampen geleid tot periodes met een sterk stijgende woningbehoefte. Na de Tweede Wereldoorlog werden vanwege het grote aantal verwoeste woningen in Noord-Brabant, Zeeland en Gelderland noodwoningen (Maycrete woningen) gebouwd. Hoewel werd afgesproken dat deze slechts tien jaar mochten blijven staan, wordt een deel van deze woningen nu nog steeds bewoond. Ook was er de naoorlogse "babyboom" die leidde tot de grootschalige bouw van portiekflats, maisonnettewoningen en duplexwoningen.
Als gevolg van de Watersnoodramp van 1953 zijn in Zeeland, Zuid-Holland en West-Brabant veel mensen hun woning kwijtgeraakt. Zweden en Noorwegen schoten te hulp met de bouw van noodwoningen waarvan er nog enkele bewaard zijn gebleven.
Enerzijds staat Nederland nu voor de grote en gecompliceerde opgave om grote aantallen vluchtelingen op te vangen en te huisvesten. Anderzijds zijn vluchtelingenstromen en acute huisvestingsvraagstukken van alle tijden en zijn ook in het verleden creatieve oplossingen gevonden.

Achtergrondinformatie bij kans 5: Kies voor kleine opvanglocaties in een bewoonde omgeving, rekening houdend met omwonenden

De PCL is van mening dat welzijn en integratie centraal moeten staan in de aanpak van het vluchtelingenvraagstuk. Hierbij gaat het zowel om het welzijn van de vluchtelingen als het welzijn van omwonenden van de opvangcentra. Onvrede en stress vormen een voedingsbodem voor problemen in de toekomst. Daarnaast moet de integratie van de vluchtelingen in de Nederlandse samenleving centraal staan. Het is belangrijk om het ontstaan van geïsoleerde achterstandsgroepen te voorkomen.

Het advies Uit Verre Landen, vluchtelingen in een gastvrij Brabant, van BrabantAdvies (november 2015) bevat zinvolle aandachtspunten. Een belangrijk uitgangspunt van het advies is dat de veerkracht en vitaliteit van zowel de vluchtelingen als van de provinciale gemeenschap bevorderd moeten worden en dat hun onderlinge relatie bepalend zal zijn voor een succesvolle integratie van de vluchtelingen in het provinciale ecosysteem. BrabantAdvies gebruikt deze term om aan te geven dat de lokale samenleving een samenhangend en kwetsbaar systeem is waar met zorg en aandacht mee omgegaan moet worden.

Het stimuleren van contacten tussen vluchtelingen en de lokale gemeenschap vindt BrabantAdvies essentieel, ook al in de periode van acute noodopvang. Een belangrijk aandachtspunt is ook de wederkerigheid van die contacten. Niet alleen hulp van vrijwilligers aan de vluchtelingen, maar ook het stimuleren van een bijdrage van de vluchtelingen aan de lokale gemeenschap.

De grote toestroom van vluchtelingen heeft geleid tot het verzoek van het Rijk om in de provincies te zoeken naar grote extra opvanglocaties voor 2.500 vluchtelingen per provincie. Het maatschappelijk draagvlak voor zulke grote opvanglocaties is echter gering. De provincie Utrecht voert deze opdracht samen met de gemeenten daarom uit door via de Taskforce Opvang Vluchtelingen (TOV) te zoeken naar een aantal kleine opvanglocaties om deze aantallen vluchtelingen op te vangen.
De PCL onderschrijft deze aanpak. Het is van belang om steeds het welzijn en het toekomstperspectief van zowel de vluchtelingen/ vergunninghouders als van de omwonenden in de gaten te houden. Grootschalige huisvesting, waarbij men geen deel uitmaakt van de lokale samenleving, bevordert de integratie niet.

Achtergrondinformatie bij kans 7: Sorteer snel voor op integratie

De WRR heeft een analyse gemaakt van de asielmigranten die vanaf de jaren tachtig en negentig naar Nederland zijn gekomen. Hieruit blijkt dat veel vergunninghouders een grote achterstand hebben op de arbeidsmarkt. Uit een cohortstudie naar de positie van alle in Nederland geregistreerde asielmigranten die tussen 1995 en 1999 een verblijfsvergunning kregen en minimaal tot 2011 in Nederland verbleven, blijkt dat de achterstand van veel asielmigranten op de arbeidsmarkt vooral groot is in de eerste jaren van verblijf. Na een verblijf van twee jaar in Nederland heeft een kwart van de asielmigranten een betaalde baan van meer dan acht uur per week. Na vijf jaar heeft 50% van de asielmigranten een baan. Na een verblijf van vijftien jaar heeft 57% van de asielmigranten een baan. Na vijftien jaar heeft ongeveer een derde van de asiel- en gezinsmigranten een betaalde baan van minimaal dertig uur.
Hieruit blijkt dat de arbeidsmarktpositie van asielmigranten ongunstig is. De WRR verklaart dit onder meer door de lange asielprocedure, gevolgde opleidingen die in Nederland niet erkend worden, onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal en psychische problemen.
Om te voorkómen dat de nu binnenkomende vluchtelingen in dezelfde ongunstige situatie terecht komen, adviseert de WRR om de integratie en de toeleiding naar werk te versnellen.
De WRR adviseert onder meer om de woningvoorraad zo snel mogelijk te vergroten zodat vergunninghouders snel gehuisvest kunnen worden, wat de concentratie op onderwijs, werk en inburgering verbetert.
Ook is een parallelle en samenhangende aanpak van het leren van de taal, het volgen van een opleiding en het vinden van werk noodzakelijk (Bron: WRR-Policy Brief 4, december 2015).

Achtergrondinformatie bij kans 10: Investeer via een goede communicatie doorlopend in maatschappelijk draagvlak

Eén van de grootste barrières bij de opvang en huisvesting van vluchtelingen is het draagvlak bij de lokale bevolking.
Uit onderzoek van I&O research is gebleken dat tweederde van de Nederlanders vooraf geen bezwaar heeft tegen de opvang van vluchtelingen in de gemeente, zolang deze opvang qua aantal in verhouding staat tot de grootte van hun dorp of stad (Bron: De Volkskrant, 19 december 2015).
Dit is een zeer belangrijk aandachtspunt en ook een belangrijke oorzaak waardoor het geplande asielzoekerscentrum in het plaatsje Oranje in Drenthe tot zo'n grote ophef leidde. Het aantal onder te brengen vluchtelingen was veel te groot in verhouding tot de omvang van de lokale bevolking. Bovendien was de communicatie met de lokale bevolking niet goed verlopen.
Uit het onderzoek van I&O Research blijkt dat als een asielzoekerscentrum er eenmaal is, driekwart van de omwonenden er geen punt van maakt. Terwijl 49 procent van omwonenden van tevoren overlast verwacht, ervaart slechts 15 procent echt overlast in de praktijk.
Het draagvlak kan verhoogd worden door van het begin af aan lokale organisaties te betrekken bij het creëren van samenhang tussen het centrum en de lokale gemeenschap. Daarnaast vraagt de communicatie met omwonenden om maatwerk.

Op verschillende plekken in het land is gebleken dat grootschalige bijeenkomsten niet werken en een gemakkelijk doelwit vormen voor relschoppers. De PCL verwacht dat het persoonlijk uitnodigen van kleine groepen omwonenden voor gesprekken beter werkt dan grootschalige bijeenkomsten waar mensen anoniem naartoe kunnen gaan en groepsgedrag de overhand neemt.
In de gemeente Amersfoort blijkt de noodopvang van vluchtelingen goed te verlopen doordat:

- De gemeente duidelijk richting geeft. Het besluit vluchtelingen op te vangen wordt niet ter discussie gesteld.
- De gemeente omwonenden zeer snel informeert.
- In kleinschalige informele ontmoetingen goed luistert naar de zorgen van omwonenden en praktische knelpunten waar mogelijk wegneemt.

Op 11 november 2015 leidde het vertrek van honderd vluchtelingen uit Amersfoort, die daar 6 weken in een leegstaande basisschool verbleven, tot weemoed bij de vrijwilligers en buurtgenoten omdat de contacten met de buurt positief waren verlopen. Tientallen vrijwilligers en buurtgenoten zwaaiden hen uit, terwijl een deel van hen vooraf nog tegen deze crisisopvang was (Bron: Volkskrant, 9 december 2015).

Hieruit blijkt dat contacten tussen vluchtelingen en buurtgenoten cruciaal zijn, ook tijdens de opvangperiode. Bekend maakt vaak bemind!

Bronnen:

Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom (27 november 2015)

Bestuurlijke tijdslijn vluchtelingenvraagstuk (Memo gedeputeerde P. van den Berg van de provincie Utrecht aan de leden van de Statencommissie Bestuur, Europa en Middelen), 27-1-2016

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) (December 2015): Geen tijd verliezen: van opvang naar integratie van asielmigranten (WRR-Policy Brief 4)

BrabantAdvies (November 2015): Uit Verre Landen; vluchtelingen in een gastvrij Brabant.

Volkskrant (9 december 2015): Besluit, fietskoerier, praten; zo vangt Amersfoort geruisloos vluchtelingen op.

Volkskrant (18 december 2015): Sneller op 17 miljoen Nederlanders. CBS: asielstroom leidt tot grootste bevolkingsgroei van deze eeuw.

Volkskrant (19 december 2015): Als het AZC er is, kan driekwart ermee leven (uitkomsten onderzoek I&O Research i.s.m. Universiteit Twente).

European Commission (November 2015): Dutch Social Housing reform in the light of the refugee crisis (ESPN – Flash report)

Piet Renooy (14 oktober 2015): Sober, rechtvaardig …. en doeltreffend? In: ROmagazine, 14 oktober 2015